

Fimmtudaginn 1. október 1998.

Nr. 36/1998.

Reykjavíkurborg

(Hjörleifur B. Kvaran hrl.) **og**

Íslenska ríkið

(Jón G. Tómasson hrl.)

gegn

Gunnhildi Sigurðardóttur

vegna dánarbús Kristins Jónssonar

(Ástráður Haraldsson hrl.) **og**

gagnsök

Biðlaun. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómarnir Pétur Kr. Hafstein, Garðar Gíslason, Guðrún Erlendsdóttir, Haraldur Henrysson og Hjörtur Torfason.

Aðaláfrýjendur skutu málinu til Hæstaréttar með stefnum 16. og 19. janúar 1998 og krefjast aðallega sýknu af öllum kröfum gagnáfrýjanda, en til vara, að kröfur hennar verði lækkaðar. Þá krefjast þeir hvor um sig málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti úr hendi gagnáfrýjanda.

Kristinn Jónsson lést 28. janúar 1998. Ekkju hans, Gunnhildi Sigurðardóttur, var 6. febrúar 1998 veitt leyfi til setu í óskiptu búi, og hefur hún tekið við rekstri málsins. Var málinu gagnáfrýjað af hálfu dánarbúsins með stefnu 6. febrúar 1998, og krefst gagnáfrýjandi þess, að aðaláfrýjendur verði óskipt dæmdir til að greiða sér 2.433.088 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 1. janúar 1996 til greiðsludags, eins og nánar er greint í héraðsdómi. Þá er krafist málskostnaðar úr hendi aðaláfrýjenda.

I.

Málsatvikum er lýst í héraðsdómi. Meginágreiningur aðila snýst um það, hvort fastráðning Kristins heitins Jónssonar til Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar (SKÝRR) árið 1963 hafi falið í sér, að hann nyti réttinda og bæri skyldur fastráðins starfsmanns samkvæmt reglum um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar, sem settar voru 1967. Heldur gagnáfrýjandi því fram, að samkvæmt 5. gr. samnings sameigenda SKÝRR 13. apríl 1962 hafi

stjórn fyrirtækisins haft umboð til slíkrar fastráðningar, og hafi Kristinn Jónsson því átt rétt til biðlauna samkvæmt 14. gr. ofangreindra reglna, þegar fyrirtækinu var breytt í hlutafélag, sem tók til starfa 1. janúar 1996. Eins og fram kemur í héraðsdómi, gerði Kristinn ráðningarsamning við hlutafélagið 22. desember 1995 og hélt áfram fyrri störfum.

Fyrirtækið Skýrsluvélar ríkisins og Reykjavíkurborgar var formlega stofnað í ágúst 1952 með samningi milli Hagstofu Íslands fyrir hönd ríkisins og Rafmagnsveitu Reykjavíkur fyrir hönd Reykjavíkurborgar. Hinn 13. apríl 1962 var gerður sameignarsamningur milli ríkisins og Reykjavíkurborgar um fyrirtækið. Segir í 1. gr. samningsins, að þessir aðilar starfræki „í sameiningu fyrirtæki til hagnýtingar hraðvirkra bókhalds- og skýrsluvéla með gatspjaldakerfi eða öðru, ef aðiljar telja ástæðu til“. Samkvæmt 3. gr. átti ríkissjóður 50% í fyrirtækinu, borgarsjóður 25% og Rafmagnsveita Reykjavíkur 25%. Stjórn fyrirtækisins skyldi vera í höndum fjögurra manna, tveggja skipaðra af ríkisstjórn og tveggja af borgarráði Reykjavíkur. Samkvæmt 6. og 7. gr. samningsins átti fyrirtækið að taka að sér verk fyrir stofnanir ríkis og borgar, og skyldi stjórn þess ákveða gjaldskrá fyrir þjónustu þess. Fram hefur komið í málinu, að fyrirtækið hefur einnig selt öðrum aðilum þjónustu á starfssviði sínu.

Í 5. gr. samningsins sagði, að stjórn fyrirtækisins réði starfsmenn og ákvæði laun þeirra. Samningsaðilar geri jafnframt ráðstafanir til, að starfsmenn fyrirtækisins fái upptöku í Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins og Lífeyrissjóð starfsmanna Reykjavíkurborgar með venjulegum kjörum. Haga skuli svo til við ráðningu starfsmanna, að sem næst helmingur starfslíðsins sé á hverjum tíma í Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins og sem næst helmingur í Lífeyrissjóði starfsmanna Reykjavíkurborgar.

Fram hefur komið í málinu, að launamál starfsmanna SKÝRR voru mjög á hendi Reykjavíkurborgar. Stjórn fyrirtækisins fól þannig launamálanefnd borgarinnar að annast fyrir sína hönd samningsgerð um kjör starfsmanna þess. Launakjör voru, að því er virðist, samkvæmt launakerfi borgarinnar, og sá launadeild hennar um greiðslu launa og útgáfu launaseðla. Eins og fram kemur í héraðsdómi, hafa ýmis gögn komið fram í málinu, sem bera með sér þann

skilning, að starfsmenn SKÝRR væru borgarstarfsmenn og nytu réttinda og bæru skyldur sem slíkir. Eru nokkur dæmi um þetta rak-in í héraðsdómi.

Svo sem áður er vikið að, hafa frá árinu 1967 gilt reglur um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar, en samkvæmt 1. gr. þeirra taka þær til allra, sem eru fast- eða lausráðnir í þjónustu borgarinnar og ekki eru ráðnir samkvæmt kjarasamningum stéttarfélagi. Í II. kafla reglnanna er fjallað um fastráðningu í stöður, og kemur fram í 2. gr., að borgarráð fastráði starfsmenn borgarinnar og stofnana hennar, en þó er þar gerð undantekning um hafnarstarfsmenn og í því sambandi vísað til hafnarreglugerðar. Þá segir, að fastráðning skuli vera skrifleg. Í 5. gr. segir, að þegar maður er fastráðinn í stöðu, beri að líta svo á, að hann skuli gegna henni, þar til eitthvert þeirra skilyrða kemur til, sem síðan eru talin upp í sex liðum. Eru þessi skilyrði sambærileg þeim, sem fram komu í 4. gr. þágildandi laga nr. 38/1954 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins. Í III. kafla reglnanna eru ákvæði um lausn fastráðinna starfsmanna úr stöðum, og í 14. gr. eru ákvæði um biðlaun, ef staða er lögð niður, og er ákvæðið mjög sambærilegt við 14. gr. laga nr. 38/1954.

Af hálfu aðaláfrýjanda Reykjavíkurborgar er því haldið fram, að með reglum þessum hafi verið staðfestar óskrýðar reglur, sem áður giltu um fastráðningu starfsmanna Reykjavíkurborgar. Hafi það verið föst og ófrávíkjanleg regla, að fastráðning væri ákveðin af borgarráði eftir umsókn viðkomandi starfsmanns og ætíð farið fram skriflega. Fastráðning hafnarstarfsmanna hafi verið eina frávikíð frá reglunni um atbeina borgarráðs. Hafa verið lögð fram nokkur gögn þessu til stuðnings. Pykir ekkert það hafa komið fram í málinu, sem hnekkir hafi þessari fullyrðingu, og verður á þessu byggt.

Fram hefur og komið í málinu, að fastráðningu var hætt hjá Reykjavíkurborg og stofnunum hennar árið 1978.

II.

Svo sem fram er komið, var SKÝRR fram til ársins 1996 sam-eignarfyrirtæki ríkisins og Reykjavíkurborgar samkvæmt samningi, og veitti það þessum aðilum og öðrum tiltekna þjónustu. Stofnun þess var ekki studd sérstökum lögum. Fyrirtækið varð ekki skil-

greint sem eiginleg ríkis- eða borgarstofnun, og starfsmenn þess gátu ekki talist hafa réttarstöðu fast- eða æviráðinna starfsmanna ríkis eða borgar, nema til kæmu ákvæði í samningum eða sérstök ákvörðun. Óumdeilt er, að ekki var gerður skriflegur ráðningarsamningur við Kristín Jónsson, en fastráðning hans fór fram með þeim hætti, að forstjóri fyrirtækisins tilkynnti á fundi stjórnar þess 10. júní 1963, að hann hefði verið fastráðinn frá 1. sama mánaðar. Eins og áður er rakið, vísar gagnáfrýjandi til 5. gr. sameignarsamningsins frá 13. apríl 1962, þar sem sagði, að stjórn fyrirtækisins réði starfsmenn og ákvæði laun þeirra. Í samningnum var að öðru leyti ekki fjallað um réttarstöðu starfsmanna utan aðildar að lífeyrisjóðum. Var þar ekki að því vikið, hvort starfsmenn teldust ríkis- eða borgarstarfsmenn. Áður hefur verið rakið, að tilteknar formbundnar reglur giltu hjá Reykjavíkurborg um fastráðningu starfsmanna, sem urðu að fá meðferð í borgarráði. Í reglunum, sem settar voru um þetta 1967, fimm árum eftir gerð sameignarsamningsins, var aðeins einnar undantekningar getið frá þessu, það er um starfsmenn Reykjavíkurborgar.

Að öllu þessu virtu þykir 5. gr. sameignarsamningsins ekki verða skýrð rýmra en svo, að í henni hafi falist almenn heimild stjórnar SKÝRR til að ráða starfsmenn til fyrirtækisins. Er ekki unnt að fallast á það með gagnáfrýjanda, að í ákvæðinu hafi falist umboð til stjórnarinnar til fastráðningar starfsmanna með þeim áhrifum, að þeir teldust njóta réttarstöðu fastráðinna starfsmanna Reykjavíkurborgar samkvæmt fyrrnefndum reglum um réttindi og skyldur starfsmanna hennar. Það haggar ekki þessari niðurstöðu, þótt sýnt hafi verið fram á, að lítið hafi verið á starfsmenn fyrirtækisins sem borgarstarfsmenn í ýmsu tilliti og þá meðal annars vísað til reglna um skyldur og réttindi opinberra starfsmanna, en þær gátu átt við bæði lausráðna og fastráðna starfsmenn. Annar hugsanlegur skilningur einstakra stjórnenda SKÝRR á réttarstöðu starfsmanna, sem vísað er til af hálfu gagnáfrýjanda, verður ekki talinn hafa skapað rétt honum til handa að þessu leyti, enda gat sá skilningur ekki samrýmst þeim samningi og reglum, sem áður er vísað til.

Samkvæmt framansögðu þykir eiga að sýkna aðaláfrýjendur af kröfum gagnáfrýjanda í máli þessu. Eftir atvikum er rétt, að málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti falli niður.

D ó m s o r ð:

Aðaláfrýjendur, Reykjavíkurborg og íslenska ríkið, skulu vera sýknir af kröfum gagnáfrýjanda, Gunnhildar Sigurðardóttur vegna dánarbús Kristins Jónssonar.

Málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti fellur niður.

S é r a t k v æ ð i
Hjartar Torfasonar

Á þeim tíma, sem hér skiptir máli, voru Skýrsluvélar ríkisins og Reykjavíkurborgar starfræktar á grundvelli sameignarsamnings frá 13. apríl 1962 milli fjármálaráðherra fyrir hönd ríkisstjórnarinnar og borgarstjórans í Reykjavík fyrir hönd Reykjavíkurborgar. Var ríkisstjórnin þar talin eigandi þeirra að hálfu á móti borgarsjóði og Rafmagnsveitu Reykjavíkur. Í samningnum var ekki tekið fram, að líta bæri á fyrirtækið sem sjálfstæðan aðila eða aðskilinn eigendunum, og efni samningsins gefur ekki sérstakt tilefni til að ætla, að svo hafi átt að vera. Af honum má meðal annars ráða, að fyrirtækinu hafi ekki verið ætlað að skila hagnaði af starfrækslu véla sinna, heldur hafi gjaldskrá þess fyrir veitta þjónustu átt að miðast við að standa undir kostnaði og ganga jafnt yfir allar stofnanir eða skrifstofur á vegum eigenda. Yrði kostnaðurinn þannig endanlega gjaldfærður hjá hverri stofnun í hlutfalli við þá þjónustu, er hún þyrfti á að halda. Fyrirtækið var ekki stofnað með sérstökum lögum eða lagaheimildum, er gæfu því sjálfstæða tilveru að einhverju leyti, heldur á samningsgrundvelli einvörðungu. Það var ekki skrásett á firmaskrá og bar ekki skattskyldu fremur en aðrar opinberar stofnanir.

Gögn málsins benda til, að starfsmenn fyrirtækisins hafi verið ráðnir með sams konar kjörum og starfsfólk annarra stofnana á vegum eigenda. Lög um kjarasamninga opinberra starfsmanna voru talin ná til þeirra og kjaramálum þeirra beint í þann farveg, að þeim yrði skipað með kjarasamningi við Reykjavíkurborg, sem Starfsmannafélag Reykjavíkurborgar hefði með höndum af þeirra hálfu. Gerðust starfsmennirnir aðilar í því félagi, en lífeyrissjóðsréttindi fengu þeir hjá lífeyrissjóðum starfsmanna eigendanna, ýmist ríkis eða borgar, á sama grundvelli og aðrir félagar í þeim sjóðum. Í mál-

inu sér þess engan stað, að laun mannanna hafi verið ákveðin með tilliti til þess, að starfsöryggi þeirra kynni að vera annað en venjulegra opinberra starfsmanna, og því er ekki haldið fram, að svo hafi verið gert í raun. Það var brýnt fyrir starfsmönnum, að þeir yrðu að hlíta reglum um opinbera starfsmenn í öðru en því, er varðaði starfskjörin sjálf. Þannig var treyst á ákvæði laga og reglna um þagnarskyldu opinberra starfsmanna til að tryggja, að starfsfólk fyrirtækisins teldi sig bundið trúnaði í viðkvæmum störfum sínum.

Álykta verður að öllu þessu, að ekkert hafi verið sérstakt við ráðningu á starfsliði þessarar stofnunar ríkis og borgar annað en það, að stjórn fyrirtækisins var falið að ganga frá henni í stað eigendanna sjálfra, sbr. 5. gr. sameignarsamningsins. Eftir því ákvæði greinarinnar, að stjórnin skyldi ákveða laun starfsmanna, var ekki farið nema að því leyti, sem stjórnin skipaði í einstakar stöður. Launin, sem stöðunum fylgdu, réðust af fyrrgreindum kjarasamningi, og ekki er fram komið, að stjórnin hafi lagt sérstakt lið að gerð hans, heldur veitti hún launamálanefnd Reykjavíkurborgar umboð til að annast samningsgerðina fyrir sína hönd. Sameignarsamninginn ber því ótvírætt að skilja svo, að stjórnin hafi haft umboð eigenda til að lausráða menn og fastráða eftir sömu atvikum og með sömu áhrifum og almennt gerðist um opinbera starfsmenn.

Af hálfu aðaláfrýjenda er lögð á það áhersla, að sérstakar reglur hafi gilt hjá Reykjavíkurborg um fastráðningu starfsmanna, þannig, að hún þyrfti að koma fyrir borgarráð. Hafi Kristinn heitinn Jónsson ekki fengið samþykki í borgarráði við fastráðningu sinni, enda aldrei sótt um það. Hins vegar var hann ekki einn um þetta meðal starfsmanna fyrirtækisins, heldur var því lýst við flutning málsins, að enginn starfsfélagi hans hefði nokkru sinni lagt fram slíka umsókn. Er og vandséð, hvernig starfsmennirnir áttu að geta búist við, að hennar væri þörf til að tryggja æviráðningu þeirra, bæði vegna þess, að ráðning þeirra heyrði ekki undir Reykjavíkurborg með eiginlegum hætti, og svo hins, að æviráðning stóð ríkisstarfsmönnum almennt til boða eftir landslögum. Við Kristin var ekki gerður neinn ráðningarsamningur, svo að ákvæða nyti við um þetta efni, og gögn málsins sýna ekki, að sérstakir skilmálar hafi fylgt, þegar Reykjavíkurborg var falið fremur en ríkinu að sinna launamálum starfsmanna fyrirtækisins. Er ósannað, að Reykjavíkurborg hafi verið

heimilt ríkisins vegna að ætlast til þess, að starfsöryggi eða æviráðning þessara manna yrði háð þrengri eða örðugri skilyrðum en þeim, sem tíðkuðust hjá ríkinu á sama tíma. Kom ekki fram fyrr en árið 1978, svo að séð verði, að munur gæti verið á eigendunum í þessu tilliti, en Reykjavíkurborg tók þá ákvörðun um að hætta allri fastráðningu starfsmanna og lét meðal annars tilkynna hana stjórn fyrirtækisins, þótt starfsfólk þess hefði aldrei verið fastráðið, ef miðað er við málflutning áfrýjenda. Sú tilkynning ein verður ekki skilin svo, að Reykjavíkurborg hafi áður haft fyrirvara eða forræði um ráðningarkjör starfsfólksins að þessu leyti, og ákvörðuninni var ekki ætlað að hafa afturvirk áhrif.

Ljóst er samkvæmt því, sem hér hefur verið rakið, að forsendur hins áfrýjaða dóms eru allar réttar. Með skírskotun til þeirra ber að staðfesta þá niðurstöðu dómarsins, að Kristinn heitinn Jónsson hafi öðlast rétt til tólf mánaða biðlauna, þegar sameignarfyrirtækinu var slitið og starfsemi þess lögð undir hlutafélag, sem bauð honum ekki biðlaunarétt eða ígildi hans að sínu leyti. Tel ég Kristin ekki aðeins hafa getað vísað í því efni til 14. gr. reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar, eins og hann gerði við höfðun málsins, heldur einnig til 14. gr. laga nr. 38/1954 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins.

Það er skoðun mín, að við ákvörðun biðlauna handa þessum starfsmanni ætti að vera heimilt að líta til þess, að hjá hlutafélaginu gekk hann að sama starfi og hann hafði áður gegnt hjá fyrirtæki aðaláfrýjenda, og meta nokkurs þá möguleika, er þetta veitti honum til að treysta atvinnuöryggi sitt. Má um það vísa til atkvæðis míns 7. nóvember 1996 í hæstaréttarmáli nr. 90/1996 (H. 1996, 3417), þar sem málsgrundvöllur var að vísu annar að nokkru leyti. Hér eru þó ekki efni til að skera úr því, hvort verjandi væri að mæla fyrir um lækkun biðlaunagreiðslunnar, heldur er rétt að staðfesta hinn áfrýjaða dóm og gera aðaláfrýjendum að greiða gagnáfrýjanda málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 16. desember 1997.

Mál þetta, sem dómtekið var 4. þ. m., er höfðað fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur af Kristni Jónssyni, kt. 210740-7169, Vesturvangi 26, Hafnarfirði, á hendur Reykjavíkurborg, kt. 530269-7609, Ráðhúsinu við Reykja-

víkurtjörn, og fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, kt. 540269-6459, Arnarhvoli við Lindargötu, beinlínis og vegna sameignarfélags þeirra, Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar, kt. 590269-7199, Háaleitisbraut 9, Reykjavík, með stefnu, sem birt var 29. apríl 1997.

Endanlegar dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndu in solidum verði gert að greiða honum biðlaun, að fjárhæð 2.433.088 krónur, með dráttarvöxtum skv. III. kafla laga nr. 25/1987 af 199.877 kr. frá 1. 1. 1996 til 1. 2. 1996, af 399.754 kr. frá þeim degi til 1. 3. 1996, af 599.931 kr. frá þeim degi til 1. 4. 1996, af 799.508 kr. frá þeim degi til 1. 5. 1996, af 1.007.385 kr. frá þeim degi til 1. 6. 1996, af 1.207.262 kr. frá þeim degi til 1. 7. 1996, af 1.407.139 kr. frá þeim degi til 1. 8. 1996, af 1.607.016 kr. frá þeim degi til 1. 9. 1996, af 1.806.893 kr. frá þeim degi til 1. 10. 1996, af 2.006.770 kr. frá þeim degi til 1. 11. 1996, af 2.206.647 kr. frá þeim degi til 1. 12. 1996 og af 2.433.088 kr. frá þeim degi til greiðsludags. Þess er krafist, að dráttarvextir leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 1. 1. 1997. Þá er krafist málskostnaðar samkvæmt fram lögðu málskostnaðaryfirliti.

Stefnandi sundurliðar höfuðstól kröfu sinnar með eftirfarandi hætti:

1. janúar 1996	kr.	199.877
1. febrúar 1996	–	199.877
1. mars 1996	–	199.877
1. apríl 1996	–	199.877
1. maí 1996	–	207.887
1. júní 1996	–	199.877
1. júlí 1996	–	199.877
1. ágúst 1996	–	199.877
1. september 1996	–	199.877
1. október 1996	–	199.877
1. nóvember 1996	–	199.877
1. desember 1996	–	226.431

Samtals kr. 2.433.088

Stefnandi telur, að mánaðarlaun sín hefðu í janúar 1996 orðið 119.328 krónur að teknu tilliti til 3% almennrar launahækkunar, sem þá hefði komið til framkvæmda, þar að auki hefði hann fengið 80.549 krónur í álags- og bónusgreiðslu í formi fastrar yfirvinnu, enn fremur aukalega í eitt skipti orlofsuppbót, að fjárhæð 8.000 krónur, og persónuuppbót, að fjárhæð 26.564 krónur. Launin hefðu verið greidd fyrir fram.

Dómkröfur stefndu eru samhljóða. Þeir krefjast þess aðallega að verða sýknaðir af kröfum stefnanda og að þeim verði hvorum um sig dæmdur

málskostnaður úr hendi stefnanda að mati dómsins, en til vara, að kröfur stefnanda verði lækkaðar og málskostnaður í því tilviki látinn niður falla.

I.

Stefnandi gerir grein fyrir málavöxtum á eftirfarandi hátt: Árið 1952 gerðu Hagstofa Íslands f. h. ríkisstjórnarinnar og Rafmagnsveita Reykjavíkur f. h. Reykjavíkurborgar með sér félagssamning um rekstur á skýrslugerðar- og bókhaldsvélum frá International Business Machines, New York. Samstarf þetta var síðan endurskoðað árið 1962, er undirritaður var sameignarsamningur milli fjármálaráðherra fyrir hönd ríkisstjórnarinnar og borgarstjórnans í Reykjavík fyrir hönd Reykjavíkurborgar. Tilgangurinn með stofnun félagsins var að hagnýta sameiginlega hraðvirkar bókhalds- og skýrsluvélar með gatspjaldakerfi eða öðru, ef aðilar teldu ástæðu til, eins og það er orðað í 1. gr. samningsins. Í 4. gr. samningsins var kveðið á um, að stjórn sameignarfélagsins væri skipuð fjórum mönnum, tveimur frá hvorum samningsaðila. Samkvæmt 2. mgr. 4. gr. skipti stjórnin sjálf með sér verkum, og var hlutverk hennar að hafa yfirumsjón með störfum félagsins og fjárhag. Í 3. mgr. 4. gr. var síðan ákvæði um, að ágreiningi innan stjórnar væri unnt að skjóta til úrskurðar sameignaraðila. Í 5. gr. samningsins var tekið á því, að stjórn fyrirtækisins réði starfsmenn og ákvæði laun þeirra. Þar var jafnframt kveðið á um það, að samningsaðilar skuldbyndu sig til að gera ráðstafanir til þess, að starfsmenn þess fengju inngöngu í lífeyrissjóði sameigenda.

Stefnandi segir, að fljótlega hafi mál skipast með þeim hætti, að málefni starfsmannanna hafi komið í hlut Reykjavíkurborgar, að svo miklu leyti sem stjórn sameignarfélagsins leysti ekki úr þeim. Stjórn sameignarfélagsins réð þannig starfsmennina og skipaði þeim í launaflokk innan launakerfis Reykjavíkurborgar og fastréð þá síðan með sérstakri ákvörðun stjórnar allt fram til ársins 1978. Þær ákvarðanir voru síðan tilkynntar launadeild Reykjavíkurborgar. Launadeild Reykjavíkurborgar, síðar starfsmannahald, annaðist framkvæmd starfsmannamálefna og greiddi starfsmönnum laun og gaf út launaseðla frá Reykjavíkurborg til þeirra. Þá annaðist launamálanefnd Reykjavíkurborgar gerð kjarasamninga við starfsmenn skv. umboði stjórnar sameignarfélagsins.

Stefnandi telur, að stjórn sameignarfélagsins og sameigendurnir hafi skilgreint stöðu starfsmanna félagsins á þann veg, að þeir lytu reglum um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar að breyttu breytanda, þ. e., að ráðning væri á hendi stjórnar sameignarfélagsins, en ekki launamálanefndar (starfsmannahalds) Reykjavíkurborgar og borgarráðs. Ofangreind-

an hátt kveður stefnandi hafa verið á ráðningu til Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar fram til ársins 1978. Það ár hafi borgarráð Reykjavíkurborgar ákveðið að hætta fastráðningu, þ. e. æviráðningu, og hafi Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar verið sent bréf þess efnis 25. maí 1978. Í því bréfi hafi sérstaklega verið áréttað, að réttarstaða starfsmanna, sem þegar voru fastráðnir, myndi ekki raskast. Eins og bréfið ber með sér, er það almennt dreifibréf til forstöðumanna stofnana Reykjavíkurborgar. Stjórn sameignarfélagsins hafi tekið það til umfjöllunar á fundi 9. ágúst 1978, en í greinargerð, sem fylgir fundargerð, er gerð athugasemd við það, hvernig bréfið er stílað, með því að undirstrika orðið „borgarstofnana“. Án þess að þess sé sérstaklega getið í fundargerðinni, virðist stjórn sameignarfélagsins hafa ætlað að verða við tilmælunum, sem í bréfinu fólust, um að hætta fastráðningu, og að sögn stefnanda er ekki kunnugt, að starfsmenn Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar hafi verið fastráðnir eftir þetta.

Árið 1995 kveður stefnandi sameigendur hafa ákveðið að breyta sameignarfélagi sínu í hlutafélag, og hafi sú breyting komið til framkvæmda um áramót 1995/1996. Í undirbúningi að stofnun hlutafélagsins hafi risið það álitamál, hvort starfsmenn félagsins nytu biðlaunaréttar. Af því tilefni hafi Ragnar H. Hall hrl. kannað það álitaefni að beiðni stjórnar félagsins. Niðurstaða hans hafi orðið sú, að starfsmennirnir nytu ekki slíks réttar.

Við þessa afstöðu segi stefnandi starfsmenn og Starfsmannafélag Reykjavíkurborgar ekki hafa unað, og hafi stjórn hlutafélagsins SKÝRR verið ritað bréf af því tilefni, dags. 22. maí 1996. Þar komi fram, að sextán starfsmenn sameignarfélagsins njóti ótvírætt biðlaunaréttar, þar sem þeir hafi verið fastráðnir fyrir árið 1978. Kveðst stefnandi vera einn þeirra. Bréfi þessu hafi verið svarað 18. júní 1996 og kröfunni hafnað á þeim forsendum, að biðlaunaréttur hafi ekki verið meðal starfskjara starfsmanna. Þá hafi 29. ágúst 1996 sameigendum Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar verið send fjárfkrafa fyrir hönd stefnanda. Bréfum þessum hafi sameigendur svarað, fyrst fjármálaráðuneyti f. h. ríkissjóðs með bréfi, dags. 26. sept. 1996, sbr. dskj. nr. 16, til að tilkynna, að svar myndi berast innan þriggja vikna, þá Reykjavíkurborg með bréfi, dags. 30. desember 1996, sbr. dskj. nr. 17, og loks fjármálaráðuneyti f. h. ríkissjóðs með bréfi, dags. 6. febrúar 1997, sbr. dskj. nr. 18. Báðir sameigendurnir hafi hafnað kröfunni með þeim rökum, að þar sem fastráðning stefnanda hefði ekki verið afgreidd formlega af borgarráði, nyti hann ekki biðlaunaréttar samkvæmt reglum um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar.

Stefnandi tekur fram í þessu sambandi, að með hugtakinu fastráðning í skilningi reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar sé

átt við æviráðningu, sem veiti rétt til biðlauna við niðurlagningu stöðu skv. 14. gr. regnanna. Pennan skilning á hugtakinu kveður stefnandi ekki orka tvímælis.

II.

Af hálfu Reykjavíkurborgar er með eftirgreindum hætti gerð grein fyrir aðdraganda þessa máls: Hagstofa Íslands f. h. ríkisstjórnarinnar og Rafmagnsveita Reykjavíkur gerðu með sér félagssamning 22. ágúst 1952 um rekstur skýrslugerðar- og bókhaldsvéla. Samkvæmt 1. gr. félagssamningsins skyldi nafn félagsskaparins vera Skýrsluvélar ríkisins og Reykjavíkurbæjar. Samkvæmt 10. gr. félagssamningsins var stjórninni heimilt að semja um við Rafmagnsveitu Reykjavíkur, að rafmagnsveitan legði fyrirtækinu til starfslið að einhverju eða öllu leyti, og gátu því starfsmenn í upphafi ýmist verið starfsmenn félagsins eða Rafmagnsveitu Reykjavíkur. Í 13. gr. félagssamningsins er kveðið á um, að samningsaðilar skuli greiða að hálfu hvor það, sem við félagsslit kunni að skorta á, að eignir félagsins hrökkvi til þess að greiða að fullu skuldir þess að meðtöldu innskotsfé aðila. Með félagssamningi þessum var því stofnað til sameignarfélags með jafnri pro rata ábyrgð samningsaðila.

Með sameignarsamningi fjármálaráðherra f. h. ríkisstjórnarinnar og borgarstjóra f. h. Reykjavíkurborgar frá 13. apríl 1962 var fyrirtækið Skýrsluvélar ríkisins og Reykjavíkurborgar, hér eftir nefnt SKÝRR, stofnað til þess að starfrækja fyrir samningsaðila bókhalds- og skýrsluvélar með gatspjaldakerfi eða öðru, ef samningsaðilar teldu ástæðu til. Eignarhlutföll skiptust þannig, að ríkissjóður átti 50%, borgarsjóður 25% og Rafmagnsveita Reykjavíkur 25%. Samkvæmt 5. gr. sameignarsamningsins réð stjórnin starfsmenn og ákvað laun þeirra. Í þessari grein er enn fremur kveðið á um, að sameignaraðilar geri ráðstafanir til, að starfsmenn fyrirtækisins fái aðild að Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins og Lífeyrissjóði starfsmanna Reykjavíkurborgar með venjulegum kjörum, enda greiði skýrsluvélar tilskilið iðgjald á móti iðgjaldi starfsmanna sinna. Haga skyldi svo til við ráðningu starfsmanna, að sem næst helmingur starfsliðs yrði á hverjum tíma í Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins og sem næst helmingur í Lífeyrissjóði starfsmanna Reykjavíkurborgar. Í 14. gr. sameignarsamningsins er kveðið á um, hvernig fara skuli með eignir eða skuldir félagsins við félagsslit, er þar tiltekið, að eignir eða skuldir félagsins skiptist í því tilviki milli sameignaraðila í hlutfalli við eignarhluta.

Árið 1995 samþykktu stofnaðilar SKÝRR að breyta rekstrarformi félagsins, og var það gert að hlutafélagi, sem tók við rekstri sameignarfélagsins frá og með 1. janúar 1997.

Stjórn SKÝRR veitti á sínum tíma launamálanefnd Reykjavíkurborgar umboð til þess að semja um kaup og kjör við starfsmenn þess. Annaðist launamálanefnd Reykjavíkurborgar, síðar samninganefnd skipuð af borgarstjóranum í Reykjavík, gerð kjarasamninga við starfsmenn fyrirtækisins allt til þess tíma, að rekstrarfyrirkomulagi félagsins var breytt og það gert að hlutafélagi 1. janúar 1997. Starfsmenn SKÝRR fólu með sama hætti Starfsmannafélagi Reykjavíkurborgar samningsumboðið fyrir sína hönd, og fer Starfsmannafélag Reykjavíkurborgar enn með samningsumboðið og nú við stjórn hlutafélagsins.

Stefnandi þessa máls, Kristinn Jónsson, var ráðinn til SKÝRR árið 1963. Af fundargerð stjórnarinnar frá 10. júní 1963, 5. lið, má sjá, að hann var ekki ráðinn af stjórn sameignarfélagsins, heldur tilkynnti Bjarni P. Jónsson, þáverandi forstjóri sameignarfélagsins, stjórninni, að stefnandi hefði verið fastráðinn frá 1. júní 1963. Stefnandi starfaði hjá sameignarfélaginu allt til þess tíma, að því var breytt í hlutafélag, og starfar nú hjá hlutafélaginu.

III.

Málsókn sína á hendur stefndu, ríkissjóði og Reykjavíkurborg, vegna sameignarfélags þeirra, Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar, kveðst stefnandi reisa á því, að hann njóti lögvarins réttar til greiðslu biðlauna vegna niðurlagningar á stöðu sinni sem yfirkerfisfræðings hjá Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar. Kveður hann stjórn Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar hafa í samræmi við 5. gr. sameignarsamningsins ráðið fólk til starfa hjá stofnuninni og fastráði það eftir atvikum, en til að fastráða starfsfólk hafi stjórn sameignarfélagsins haft ótvírætt umboð eigenda allt fram til ársins 1978. Þessu til staðfestingar vitnar hann til dskj. nr. 21, sem er bréf þáverandi forstjóra Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar, dags. 10. jan. 1977, en þar segir m. a.: „Stjórn SKÝRR lítur svo á, að Reykjavíkurborg hafi framselt til stjórnarinnar þann rétt til ráðningar í stöður hjá SKÝRR, sem borgarráð hefur til ráðningar hjá Reykjavíkurborg, smbr. 5. gr. í sameignarsamningi ríkisins og Reykjavíkurborgar . . .“ Á dskj. nr. 22, sem er fundargerð starfskjaranefndar Reykjavíkurborgar frá 10. jan. 1977, gefi nefndin svohljóðandi umsögn í tilefni kvörtunar starfsmannsins: „Samkvæmt sameignarsamningi ríkisins og Reykjavíkurborgar um SKÝRR ræður stjórn fyrirtækisins starfsmenn. Í samræmi við það hefur stjórnin annast alla fast- og lausráðningu starfsmanna frá upphafi . . .“ Á dskj. nr. 23 geti að líta bréf borgarstjórans í Reykjavík til hlutaðeigandi starfsmanns, dags. 12. jan. 1977, en þar er erindi hans svarað með því að senda honum umsögn

stjórnar Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar og endurtekin umsögn starfskjaranefndar.

Af þessu megi marka, að stjórn Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar hafi haft fullt umboð sameigenda til að fastráða starfsmenn, enda hafi hún og beitt því, eins og t. d. dskj. nr. 24 greini frá. Slík fastráðning hafi síðan verið tilkynnt launadeild Reykjavíkurborgar, sbr. t. d. dskj. nr. 25.

Í krafti heimilda, sem sameigendur Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar hafi veitt stjórn sameignarfélagsins, hafi hún ákveðið, að starfsmenn félagsins skyldu lúta reglum um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar. Sjáist þess víða stað í samskiptum stjórnarinnar við starfsmenn félagsins, að stjórnin hafi tekið mið af þessum reglum. Þannig beitti stjórnin heimild í reglunum til að hýrudraga starfsmenn vegna ólögmatra fjarvista, sbr. dskj. nr. 26. Þá kemur það víða fram í handbók starfsmanna Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar, að þeir séu undirseldir reglum um réttindi og skyldur opinberra starfsmanna, t. d. um þagnarskyldu, sbr. dskj. nr. 27, og einnig, þar sem greint er frá markmiðum félagsins, sbr. dskj. nr. 28. Enn fremur hafi það beinlínis verið staðfest af stjórn Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar, að fastráðnir starfsmenn njóti biðlaunaréttar samkvæmt 14. gr. reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar, en þá er staða safnvarðar og starfsheitið safnvörður voru felld niður 1. október 1979 hjá sameignarfélaginu, var umræddum starfsmanni bættur launamunur með greiðslu biðlauna, enda varð hann að hlíta því að flytjast til í starfi. Hvort tveggja, greiðsla biðlauna og tilflutningur í starfi, var gert með beinni vísan til reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar, en ákvæði regnanna voru tekin orðrétt upp í bréfi forstjóra Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar til starfsmannsins, dags. 17. sept. 1979, sbr. dskj. nr. 29. Þetta tilvik kveður stefnandi án efa hafa fordæmisgildi við úrlausn um dómkröfu stefnanda, önnur niðurstaða væri brot á jafnræðisreglu stjórnisýsluréttar.

Stefnandi kveðst hafa verið fastráðinn samkvæmt ákvörðun stjórnar, sem gerð var á fundi 10. júní 1963, og hafi hann notið réttinda og borið skyldur sem fastráðinn starfsmaður félagsins allar götur síðan og allt til ársloka 1995. Við breytingu Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar í hlutafélag hafi hann sjálfkrafa misst rétt til að vera í Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins, sem hann hafði áður átt aðild að, en eftir umsókn hafi honum, einum fárra, verið veitt aðild að sjóðnum að nýju. Hin nýja aðild að lífeyrissjóðnum felur þó í sér, að réttindi hans verða með öðrum hætti en verið hefðu hjá Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar, hefði sú stofnun ekki verið lögð niður um áramót 1995/1996. Muni hann því ekki njóta þess starfs-

aldurs, sem hann ávinnur sér eftir 1995, í greiðslum frá sjóðnum, þegar að töku ellilífeyris kemur. Þá breyttist réttarstaðan einnig að því leyti, að nú fari um réttindi hans samkvæmt kjarasamningi milli Skýrr hf. og B-hluta Starfsmannafélags Reykjavíkurborgar og ráðningarsamningi hans við hlutafélagið, en ekki, eins og áður var, skv. reglum um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar og kjarasamningi milli Reykjavíkurborgar og Starfsmannafélags Reykjavíkurborgar.

Stefnandi telur, að afdráttarlaus dómafordæmi styðji það sjónarmið sitt, að breyting á rekstrarfyrirkomulagi opinberra fyrirtækja og stofnana, þannig að þau séu gerð að hlutafélögum, feli sjálfkrafa í sér, að stöður hjá þessum fyrirtækjum og stofnunum hafi verið lagðar niður í skilningi 14. gr. laga nr. 38/1954, en 14. gr. reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar sé að þessu leyti algerlega sambærileg við lagaákvæðið.

Er starf stefnanda hjá sameignarfélagi stefndu var lagt niður, telur stefnandi, að skapast hafi sér til handa réttur til óskertra biðlauna, enda breyti það engu í þeim efnum, þó að laun hans hjá hlutafélaginu Skýrr kunni að vera hin sömu eða betri en þau voru í starfi hans hjá sameignarfélagi stefndu. Um hin sérstöku réttindi, þ. e. réttarstöðu æviráðins borgarstarfsmanns, sem fylgdu fyrri stöðu sinni, sé ekki að ræða í hinu nýja starfi.

IV.

Af hálfu stefnda Reykjavíkurborgar þykir nauðsynlegt að gera nokkuð glögga grein fyrir réttarstöðu starfsmanna Reykjavíkurborgar samkvæmt reglum um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar, þar sem málsókn þessi sé á því reist, að stefnandi hafi verið fastráðinn (æviráðinn) starfsmaður SKÝRR, en notið réttinda og borið skyldur samkvæmt reglum borgarinnar. Af hálfu stefnda er hins vegar staðhæft, að stefnandi hafi ekki notið réttarstöðu fastráðins starfsmanns borgarinnar í skilningi II. og III. kafla reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar.

Með fastráðningu kveður stefndi átt við það, að starfsmaður eigi rétt á að gegna stöðu sinni til loka starfsævi sinnar, ef ekki komi til þau atvik, sem lýst er í 5. gr. reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar. Óhugsandi sé, að stefnandi hafi notið þessara réttinda æviráðins starfsmanns samkvæmt reglum Reykjavíkurborgar og stjórnsýsluvenjum, en fastráðning hjá Reykjavíkurborg hafi farið fram með eftirgreindum hætti: Í marga áratugi giltu mjög fastar og formbundnar stjórnsýsluvenjur um fastráðningu. Þess er fyrst að geta, að ævinlega hefur verið gerður glöggur greinarmunur á ráðningu (oft nefnd lausráðning) og fastráðningu. Ráðning gat farið fram með ýmsum hætti og var ekki formbundin. Forstöðumenn

stofnana gátu ráðið starfsmenn, en einnig gat ráðning komið til kasta borgarstjóra eða borgarráðs, og átti það einkum við um yfirmannsstöður. Fastráðning var hins vegar alltaf formleg. Hún fór aldrei fram fyrir en að loknum reynslutíma, sem áður fyrir var mjög langur, oft eitt eða fleiri ár, en aldrei skemmri en þrjár mánuðir. Þar eð mál hvers einstaks starfsmanns var alltaf kannað sérstaklega fyrir fastráðningu, varð undirbúningur slíkra mála fljótt of umsvifamikill fyrir borgarstjóra og borgarráð (bæjarráð). Árið 1947 var því ákveðið, sbr. dskj. 34, að fela sérstakri nefnd, samvinnunefnd um launamál, að gera tillögur til bæjarráðs um fastráðningu og raunar ýmis önnur starfsmannamál. Starfaði sú nefnd óslitið til ársins 1963, er annari nefnd, starfskjaranefnd (þ. e. fulltrúum borgarinnar í þeirri nefnd), var fallið að undirbúa fastráðningu. Vann hún það verk til vors 1978, er fastráðningu var hætt. Til eru formlegar fundargerðir þessara nefnda öll þessi ár, þar sem getið er hvers þess manns, sem fastráðinn var. Fundargerðirnar fóru allar fyrir borgarráð, og þegar fastráðning var samþykkt, var það tilkynnt hverjum starfsmanni með bréfi borgarstjóra og sérstaklega tekið fram, að um fastráðningu væri að ræða.

Hinn venjulegi gangur mála var þessi: Að loknum reynslutíma sótti starfsmaður um fastráðningu. Umsókninni var oftast beint til borgarráðs eða viðkomandi stofnunar. Í síðargreinda tilvikinu lagði stofnunin málið fyrir starfskjaranefnd, og fylgdi þá með umsögn um málið. Hvernig sem fastráðningarmál bar að, var þess ævinlega gætt, að meðmæli yfirmanns lægju fyrir og, ef um yfirmenn var að ræða, meðmæli hlutaðeigandi stjórnarnefndar. Síðan tók starfskjaranefnd við, og málið gekk eins og áður er lýst.

Fram lögð gögn, sbr. dskj. 35–46, kveður stefndi sýna glögg þá meðferð ráðningar- og fastráðningarmála hjá Reykjavíkurborg, sem hér að framan er lýst. Fastráðningu (æviráðningu) var hins vegar hætt hjá Reykjavíkurborg 25. apríl 1978 að sögn stefnda.

Stefndi bendir á, að fram komi í stefnu, að stefnandi hafi verið ráðinn starfsmaður Rafmagnsveitu Reykjavíkur árið 1959. Sem starfsmaður Rafmagnsveitu Reykjavíkur hefði hann getað sótt um fastráðningu að lokinni reynsluráðningu, og hefði samvinnunefnd um launamál þá fengið umsókn hans til umfjöllunar og gert tillögu til bæjarráðs um afgreiðslu umsóknarinnar. Hins vegar sé enga slíka umsókn frá stefnanda að finna í gögnum Reykjavíkurborgar, og hvergi verði séð, að ráðningarmál hans hafi komið til kasta borgarráðs þann tíma, sem hann var borgarstarfsmaður. Stefnandi telji sig hafa verið fastráðinn starfsmann SKÝRR árið 1963, en í fundargerð stjórnar komi fram, sbr. dskj. nr. 30, að hann var fastráðinn af forstjóra sameignarfélagsins, en ekki stjórn þess.

Reglur Reykjavíkurborgar um réttindi og skyldur borgarstarfsmanna voru skráðar og gefnar út árið 1967, og kveður stefndi þá hafa verið staðfestar reglur, sem áður höfðu gilt, en ekki höfðu verið gefnar út í heild. Í II. kafla þessara reglna sé fjallað um fastráðningu í stöðu, og í 2. gr. reglnanna sé kveðið á um, að borgarráð fastráði starfsmenn Reykjavíkurborgar og stofnana hennar, sbr. þó hafnarreglugerð nr. 233/1961. SKÝRR hafi verið sameignarfélag, sem Reykjavíkurborg og stofnun í hennar eigu, Rafmagnsveita Reykjavíkur, áttu aðild að. Sameignarfélagið telur stefndi undir engum kringumstæðum verða skilgreint sem borgarstofnun í skilningi 2. gr. reglnanna. Samkvæmt þessari grein hafi eingöngu starfsmenn Reykjavíkurborgar og stofnana hennar getað hlotið fastráðningu í skilningi reglnanna, og öll fastráðning skyldi fara fyrir borgarráð með þeirri undantekningu einni, að skv. hafnarreglugerð var hafnarstjóra falið að fastráða starfsmenn Reykjavíkurhafnar, en Reykjavíkurhöfn er stofnun/fyrirtæki, sem er algerlega í eigu Reykjavíkurborgar.

Stefndi bendir á, að SKÝRR hafi verið sameignarfélag í eigu ríkisins, Rafmagnsveitu Reykjavíkur og Reykjavíkurborgar. En samkvæmt sameignarsamningi aðila, sem gildi, þegar stefnandi var ráðinn, var það stjórnarinnar að ráða starfsmenn til félagsins. Borgarráð Reykjavíkur hafi aldrei veitt stjórn sameignarfélagsins heimild til þess að fastráða (æviráða) starfsmenn með þeim réttaráhrifum, sem leiðir af reglunum um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar. Sameignarfélagið var að helmingi í eigu ríkisins, og verði hvergi séð, að meðstefndi, ríkissjóður, hafi veitt sameignarfélaginu heimild til æviráðningar með þeim hætti, sem kveðið er á um í lögum nr. 38/1954 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins. Ef til þess hefði komið, að stjórn sameignarfélagsins væri veitt heimild til þess að fastráða starfsmenn í skilningi II. kafla reglnanna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar, hefði slíkt umboð verið tilgreint í 2. gr. reglnanna með sama hætti og gert var um Reykjavíkurhöfn. Stefnandi hafi, eins og fyrr sagði, verið fastráðinn af forstjóra sameignarfélagsins. Með þeirri ráðningu hafi hann fengið fast, tilgreint starf hjá sameignarfélaginu samkvæmt almennum reglum vinnumarkaðarins, en ekki æviráðningu hjá Reykjavíkurborg.

Enn fremur bendir stefndi á, að hafi það verið ætluð stjórnar sameignarfélagsins að fastráða (æviráða) starfsmenn í skilningi reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar, hafi stjórninni borið að afla sér sérstakrar heimildar eigenda sameignarfélagsins til slíkra skuldbindinga. Enginn af aðilum sameignarsamningsins hafi veitt stjórninni slíkt umboð. Og jafnvel þó að stjórn sameignarfélagsins hafi við starfslok eins starfs-

manns greitt biðlaun, verði að líta til þess, að þá var starf starfsmannsins lagt niður. Stjórnin hafi því ákveðið að greiða honum bætur, en sú ákvörðun hafi sýnilega verið án lagaskyldu og gerð án samráðs og samþykkis eigenda sameignarfélagsins.

Stefndi skýrir frá því, að launamálanefnd Reykjavíkurborgar og síðan sérstök samninganefnd, skipuð af borgarstjóranum í Reykjavík, hafi um árabíl annast gerð kjarasamninga við starfsmenn SKÝRR, sem voru félagar í Starfsmannafélagi Reykjavíkurborgar. Þessi tilhögun hafi í engu breytt réttarstöðu starfsmanna né veitt þeim víðtækari rétt en leiða megi af sameignarsamningnum; hafi og um réttindi þeirra farið eftir þeim reglum, sem almennt giltu um starfsmenn sameignarfélaga. Engu skipti í þessu sambandi, að fulltrúar Reykjavíkurborgar önnuðust samningsgerðina, sú staðreynd hafi ekki haft í för með sér, að starfsmennirnir yrðu borgarstarfsmenn.

Allar framangreindar röksemdir telur stefndi Reykjavíkurborg leiða til þess, að sýkna beri sig af öllum kröfum stefnanda. Komist dómurinn hins vegar að þeirri niðurstöðu, að starfsmenn SKÝRR hafi að einhverju eða öllu leyti notið réttinda og borið skyldur skv. reglum um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar, heldur stefndi því fram, að stefnandi hafi aldrei hlotið fastráðningu (æviráðningu) í skilningi reglnanna og því síður eftir þeim óskráðu reglum, sem giltu áður. Í öllum tilvikum hafi fastráðning (æviráðning) verið með mjög formlegum hætti, verið studd skriflegri umsókn starfsmanns og lokið með skriflegri tilkynningu um fastráðninguna. Í öllum tilvikum hafi það verið ákvörðun kosinnar stjórnar (borgarráðs) að fjalla um slíka ráðningu. Engu þessu sé til að dreifa í tilviki stefnanda. Með vísan til þessa beri að hafna sjónarmiðum stefnanda um, að hann hafi verið fastráðinn (æviráðinn) í skilningi reglnanna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar.

Komist dómurinn að þeirri niðurstöðu, að stefnandi eigi rétt til biðlauna skv. 14. gr. reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar vegna niðurlagningar stöðu hans, gerir stefndi kröfu um lækkun stefnufjárhæðar. Skýr dómafordæmi séu fyrir því, að við niðurlagningu stöðu eigi starfsmaður einungis rétt á þeim föstu launum, sem stöðu hans fylgja. Í stefnu sé gerð krafa um álags- og bónusgreiðslu, sem fullyrt er, að greidd hafi verið í formi fastrar yfirvinnu. Á launaseðli stefnanda, dskj. nr. 31, komi fram, að stefnandi hafi fengið greidd laun fyrir 91 yfirvinnustund, en ekki komi fram, að hluti vinnunnar eða hún öll hafi verið föst yfirvinna. Sé við það miðað, að starfsmaður hafi einungis notið mánaðarlauna (taxtalauna) sem fastra launa og fengið auk þess greidd önnur laun, sem voru

breytileg frá einum mánuði til annars eftir vinnuframlagi. Sá hluti launanna teljist því fráleitt til fastra launa í skilningi reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar.

V.

Af hálfu stefnda íslenska ríkisins er tekið undir lagasjónarmið stefnda Reykjavíkurborgar í þessu máli.

Þá er af hálfu stefnda staðhæft, að Skýrsluvélar ríkisins og Reykjavíkurborgar hafi hvorki verið borgarstofnun né ríkisstofnun, heldur sameignarfélag, sbr. sameignarsamning frá 13. apríl 1962. Félagið hafi verið sjálfstæður lögaðili, sem sinnt hafi tilteknum verkefnum fyrir eigendur og aðra gegn greiðslu. Starfsmenn félagsins hafi hvorki verið borgar- né ríkisstarfsmenn og hafi af þeim sökum hvorki notið sjálfkrafa réttinda né borið sjálfkrafa skyldur, sem væru þeir borgar- eða ríkisstarfsmenn.

Af málf lutningi stefnanda, eftir að greinargerðir stefndu voru lagðar fram í málinu, hafi komið í ljós, að hann reisir ekki kröfur sínar beinlínis á ákvæðum 14. gr. laga nr. 38/1954 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, heldur á reglum um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar frá 7. desember 1967. Stefndi mótmælir með meðstefnda, að stefnandi hafi öðlast rétt til biðlauna á grundvelli þessara reglna, enda hafi aðeins fastráðnum starfsmönnum borgarinnar borið biðlaunaréttur samkvæmt reglunum. Og þótt Reykjavíkurborg hafi ein séð um launaafgreiðslu og gerð kjarasamninga fyrir sameignarfélagið, hafi það hvorki falið í sér, að starfsmenn félagsins teldust borgarstarfsmenn, né að sameignarfélagið teldist borgarstofnun í skilningi 2. gr. reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar.

Stefndi mótmælir einnig þeirri staðhæfingu stefnanda, að Hæstiréttur hafi með dómum sínum staðfest, að breyting á rekstrarfyrirkomulagi opinberra fyrirtækja og stofnana í hlutafélag jafngildi, að stöður hjá þessum fyrirtækjum og stofnunum hafi verið lagðar niður í skilningi 14. gr. laga nr. 38/1954.

Stefndi bendir á, að ráðningarsamningur stefnanda og Skýrr hf. greini frá, hver séu réttindi og hverjar starfsskyldur stefnanda, en að öðru leyti en þar segi, fari um réttindi stefnanda og skyldur eftir lögum eða samkvæmt kjarasamningi milli B-hluta Starfsmannafélags Reykjavíkurborgar og Skýrr hf. Af þessu megi ráða, að starfskjör stefnanda séu í engu lakari nú en þau, er hann hafði hjá sameignarfélaginu; t. a. m. séu laun hans hærri nú, en auk þess hafi við breytingu sameignarfélagsins í hlutafélag stefnanda gefist vænlegur kostur þess að bæta mjög aðstöðu sína til lífeyris, sem hann við

óbreyttar aðstæður hefði ekki notið. Stefndi telur því ekki vera laga-forsendur fyrir kröfu stefnanda um greiðslu biðlauna, enda þótt talið yrði, að hann hefði notið réttinda sem fastráðinn starfsmaður í skilningi 14. gr. reglugerðar um réttindi og skyldur borgarstarfsmanna.

Stefndi vísar til þess, að stefnandi hafi fengið greidd laun í þriggja mánaða uppsagnarfresti. Telur hann, að uppsagnarfresturinn komi til frádráttar biðlaunatíma, fari svo, að viðurkennt verði, að stefnandi eigi rétt til biðlauna. Þá verði og að meta til lækkunar á dómkröfum stefnanda, að með ráðningu stefnanda hjá hlutafélaginu og þar með bættum launakjörum hans hafi stefnandi verið bættir þeir fjárhagslegu hagsmunir, sem felast í 14. gr. reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar.

VI.

Niðurstaða.

Stefnandi kom fyrir dóminn. Hann skýrði svo frá, að hann hefði hafið störf hjá Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar 1. desember 1962, en verið ráðinn til starfa nokkrum dögum áður. Kvaðst hann hafa verið fast-ráðinn frá 1. júní 1963 að telja. Fastráðningin hafi farið fram með þeim hætti, að hann hafi sótt um til forstjóra stofnunarinnar að verða fastráðinn; forstjórinn hafi lagt þessa beiðni fyrir stjórnina og stjórnin síðan samþykkt fastráðninguna. Hann kveðst enga skriflega yfirlýsingu hafa fengið um fast-ráðninguna, en sér verið tjáð, að það væri fullnægjandi viðurkenning á fast-ráðningu, að byrjað var að greiða sér laun fyrir fram og að dregið var af launum sínum í Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins. Stefnandi kvað þann hátt hafa verið á þessum tíma við fastráðningu starfsmanna hjá ríkinu, að engir skriflegir ráðningarsamningar hefðu verið gerðir. Sagði stefnandi, að sér hefði verið gerð ýtarleg grein fyrir því, að hann sem opinber starfsmaður yrði að gæta reglna í starfi sínu sem slíkur. Hann sagði, að er hann hóf störf hjá Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar 1962, hefðu starfsmenn sjálfir samið við stjórn stofnunarinnar um kaup, en skömmu síðar hefði stjórnin afhent launamáladeild Reykjavíkurborgar umboð til að semja fyrir sig, og í framhaldinu hefðu starfsmenn Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar gengið inn í starfsmannafélagið, til að það gæti verið sammingsaðili á móti. Aðspurður kvaðst hann telja, að á dskj. nr. 57 kæmi fram rétt lýsing á launakjörum sínum hjá Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar 14. nóvember 1995.

Sannað þykir með myndriti af fundargerð stjórnar Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar, dags. 10. júní 1963, sem lagt var fram í réttinum, að stefnandi hafi verið fastráðinn starfsmaður stofnunarinnar frá 1. júní 1963.

Í 1. mgr. 5. gr. sameignarsamnings ríkisins og Reykjavíkurborgar um fyrirtækið segir: „Stjórnin ræður starfsmenn og ákveður laun þeirra. Samningsaðiljarnir gera ráðstafanir til, að starfsmenn fyrirtækisins fái upptöku í Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins og Lífeyrissjóð starfsmanna Reykjavíkurborgar með venjulegum kjörum, enda greiði Skýrsluvélar tilskilið iðgjald á móti iðgjaldi starfsmanna sinna. Haga skal svo til við ráðningu starfsmanna, að sem næst helmingur starfslíðsins sé á hverjum tíma í Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins og sem næst helmingur í Lífeyrissjóði starfsmanna Reykjavíkurborgar.“ Hvergi kemur fram í gögnum málsins, að fastráðnir starfsmenn Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar hafi átt að búa við önnur og lakari kjör en fastráðnir ríkisstarfsmenn eða æviráðnir borgarstarfsmenn. Fyrirkomulag um eignarhald og ábyrgð á Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar getur í engu breytt því, að starfsmenn stofnunarinnar voru opinberir starfsmenn og um starfsskyldur þeirra og starfsréttindi fór með þeim hætti, sem slíku fylgir. Hitt er svo annað mál, að sameignarsamningurinn milli ríkis og borgar um Skýrsluvélar ríkisins og Reykjavíkurborgar varpar ljósi á það, hvers vegna fastráðnir starfsmenn stofnunarinnar voru ekki ráðnir með sama hætti og æviráðnir borgarstarfsmenn á sínum tíma (en æviráðning borgarstarfsmanna var aflögð 1978). Þá þykir enginn vafi á því, að stjórn Skýrsluvéla ríkisins og Reykjavíkurborgar hafi haft fulla heimild frá ríki og borg til að fastráða starfsmenn stofnunarinnar með fullum réttaráhrifum þess, að þeir væru fastráðnir opinberir starfsmenn.

Stefnandi reisir kröfu sína til greiðslu biðlauna á ákv. 14. gr. reglna um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar. Staða stefnanda hjá Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar var lögð niður, um leið og stofnunin var lögð niður í árslok 1995. Stefnanda var ekki boðin sambærileg staða á vegum borgarinnar og ekki heldur á vegum ríkisins. Engu skiptir í þessu sambandi, þótt hann hafi sambærileg eða betri laun nú hjá Skýrr hf. en hann hafði áður hjá Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar, enda fer ekki lengur um starfsréttindi hans samkvæmt reglum um réttindi og skyldur starfsmanna Reykjavíkurborgar eins og áður, heldur samkvæmt ráðningarsamningi hans við Skýrr hf. frá 22. desember 1995. Stefnandi á því rétt á biðlaunum í tólf mánuði, svo sem starfstími hans hjá Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar frá 1. desember 1962 til ársloka 1995 markar.

Með vísun til dómasafns Hæstaréttar 1995, 2342, og 1996, 4045, verður þriggja mánaða uppsagnarfræstur stefnanda talinn til biðlaunatíma. Laun stefnanda með fastri yfirvinnu námu 192.992 krónum á mánuði og laun í níu mánuði því 1.736.928 krónum frá 1. janúar 1996 til og með 30. september 1996 að telja. Stefndu ber því óskipt að greiða stefnanda þá fjárhæð með dráttarvöxtum, eins og nánar segir í dómsorði.

Rétt er, að stefndu greiði óskipt stefnanda 373.500 krónur í málskostnað, þ. m. t. virðisaukaskattur.

Páll Þorsteinsson héraðsdómari kveður upp dóminn.

D ó m s o r ð:

Stefndu, Reykjavíkurborg og íslenska ríkið, greiði óskipt stefnanda, Kristni Jónssyni, 1.736.928 krónur með dráttarvöxtum skv. III. kafla laga nr. 25/1987 af 192.992 kr. frá 1. 1. 1996 til 1. 2. 1996, af 385.984 kr. frá þeim degi til 1. 3. 1996, af 578.976 kr. frá þeim degi til 1. 4. 1996, af 771.968 kr. frá þeim degi til 1. 5. 1996, af 964.960 kr. frá þeim degi til 1. 6. 1996, af 1.157.952 kr. frá þeim degi til 1. 7. 1996, af 1.350.944 kr. frá þeim degi til 1. 8. 1996, af 1.543.936 kr. frá þeim degi til 1. 9. 1996 og af 1.736.928 kr. frá þeim degi til greiðsludags.

Stefndu greiði óskipt stefnanda samtals 373.500 krónur alls í málskostnað.
